

Kontaktna točka Espoo konvencije
Ministrstvo za okolje in prostor
Dunajska 47
1000 Ljubljana

Ljubljana; 16.4.2015

Zadeva: Javna razgrnitev osnutka programa Republike Hrvaške za izkoriščanje ogljikovodikov na Jadranu – pripombe in predlogi Greenpeace v Sloveniji

Spoštovani,

V skladu s pozivom, objavljenim na spletni strani Ministrstva za okolje in prostor RS, v zvezi s postopkom čezmejne presoje vplivov na okolje osnutka programa za izkoriščanje ogljikovodikov na Jadranu, oddajamo spodaj navedene pripombe.

PROCESNE PRIPOMBE

1. Sodelovanje javnosti je bilo oteženo

V proces presoje vplivov nameravane aktivnosti na okolje (skladno z določili ESPOO konvencije), je slovenska javnost sicer bila vključena z objavo poziva k sodelovanju s strani Ministrstva za okolje RS (MOP), a zgolj v okviru minimalnih zahtev procesa in šele po izboru koncesionarjev za črpanje ogljikovodikov v hrvaškem morju. Pravica »biti obveščen« in »podajati pripombe«, kot jo določa omenjena konvencija, je bila slovenski javnosti zelo okrnjena. Edina možnost javne razprave v Sloveniji (tj. 9. aprila v Piranu) je bila zelo enostransko predstavljena in vprašanja o programu samemu, niso bila odgovorjena (dovoljena so bila zgolj vprašanja vezana na strateško študijo vplivov na okolje). Ocenjujemo, da je v procesu prišlo do posredovanja pomanjkljivih informacij, tako v vsebinskem, kot tudi tehničnem (prevajalskem) smislu. Slednje argumentiramo z dejstvom, da je bilo od 456 strani študije, prevedenih le 26 strani. Gre za vsebinski povzetek študije, preostali tehnični del študije pa je bil dostopen zgolj v hrvaškem jeziku. Prav tako je bil pomanjkljiv prevod v času javne razprave v Piranu. Kljub pomislekom in uradni prošnji Greenpeace v Sloveniji, v veljavi ostaja zakonsko minimalno določen čas za javno razgrnitev, tj. 30 dni, medtem ko je denimo v Italiji ta čas daljši. Na podlagi zgoraj navedenega lahko zaključimo, da je bilo slovenski javnosti sodelovanje v postopku čezmejne presoje vplivov na okolje, za program izkoriščanja ogljikovodikov, oteženo.

2. Pričetek aktivnosti šele po končani čezmejni presoji vplivov na okolje

Tako Espoo konvencija kot tudi Direktiva 2001/42/ES o presoji vplivov nekaterih načrtov in programov na okolje (direktiva SOP) določata, da morajo v okoljsko presojno vplivov vključene države sprejeti vse ustrezne in učinkovite ukrepe za preprečevanje, zmanjšanje in

nadzorovanje znatnih škodljivih čezmejnih vplivov na okolje, ki jih povzročajo predlagane dejavnosti. **Čezmejno presojo vplivov na okolje je treba izvesti preden se sprejme odločitev o odobritvi ali začetku izvajanja dejavnosti.** To posebej izpostavljamo zato, ker je znano, da je hrvaška vlada že podelila koncesije za raziskovanje in izkoriščanje ogljikovodikov za 10 od 29 raziskovalnih območij, ter da je prvotno nameravala koncesijske pogodbe z izbranimi koncesionarji podpisati že v aprilu. Od slovenskih organov pričakujemo, da bodo zagotovili, da hrvaška vlada ne odobri začetka izvajanja aktivnosti v Jadranu, dokler čezmejna presoja vplivov na okolje ni zaključena v skladu z evropsko in mednarodno zakonodajo in smernicami dobre prakse. Primeri s celega sveta nam dajejo vedeti, da je skrb pri črpanju ogljikovodikov na morju še kako upravičena ter da si naravno okolje (sploh pol zaprto morje, kakršno je Jadransko) ob morebitni nesreči še dolgo ne opomore.

3. Pomanjkljivo vključevanje relevantnih teles in razumevanje sprejetih aktov s strani Republike Slovenije

Hrvaška je pričela s postopki priprave okvirnega plana in programa raziskav in eksploatacije ogljikovodika na Jadranu, že marca 2014. Vse od tega trenutka dalje, bi lahko Slovenija zahtevala, da ta plan postane predmet razprave vsaj enega mednarodnega telesa, ki je bil ustanovljen prav z namenom varovanja voda Jadranskega morja in obalnih območij. Gre za mešano slovensko-hrvaško-italijansko komisijo za zaščito voda Jadranskega morja in obalnih območij pred onesnaževanjem, ki je tudi na 9. zasedanju dne 16. junija 2008 v Portorožu, sprejela skupno izjavo o okoljski zaščiti Jadranskega morja. Eksploatacija ogljikovodikov lahko ima neposreden negativni vpliv oz. lahko onemogoči doseganje tega cilja, zato je bi MOP moral že ob pričetku priprave programa s strani hrvaških kolegov, sprejeti odločitev za sprožitev pobude, da se do tega vprašanja opredeli tudi mešana komisija. Področje dela mešane komisije se nanaša na varstvo voda Jadranskega morja in obalnih območij. Med zadevami ki jih komisija obravnava, je med drugim navedeno: »..komisija proučuje vse probleme v zvezi z onesnaževanjem voda Jadranskega morja in obalnih območij; komisija predlaga in priporoča vladam glede raziskovanj;...«

V skladu z zgoraj napisanimi nalogami komisije, kot njenega izvirnega namena varovanja Jadranskega morja pred onesnaženjem, smo mnenja, da bi sicer prvotno Republika Hrvaška morala zagotoviti obveščeno komisije o načrtovanih aktivnostih raziskovanja in črpanja ogljikovodikov v Jadranu, do česar bi se morala ta komisija tudi izreči. Glede na navedbe predstavnikov Ministrstva za okolje in prostor RS, dne 9.4. v Piranu v okviru javne razprave, ne Hrvaška, kot tudi Slovenija, tega nista storili, zato predlagamo, da Slovenija sproži ta postopek zdaj in zagotovi, da se takšno mnenje pridobi, saj je predmet predlaganega programa dejavnost, ki predstavlja visoko tveganje za onesnaženje Jadranskega morja in je zaradi tega v neskladju z že sprejetimi zavezami vključenih držav. Dokler se komisija ne izreče glede predlaganih aktivnosti, naj Republika Hrvaška počaka s podpisovanjem pogodb z izbranimi koncesionarji.

Hitrejšo vključevanje MOPa in drugih relevantnih teles Republike Slovenije, obvezuje tudi Resolucija o Strategiji za Jadran (ReSJad), ki jo je Državni zbor RS v interesu in za zaščito interesov Republike Slovenije, sprejel na seji dne 17. decembra 2009. Navkljub temu, da ReSJad ni pravno zavezujoč dokument, pa terja moralno odgovornost vseh odločevalcev v Sloveniji, da se njeni sklepi upoštevajo. S sprejemom te strategije se je Slovenija obvezala,

da bo aktivno udeležena nov pristop za učinkovito upravljanje s skupnim priobalnim in obalnim ter morskim bogastvom, da bo uveljavljala načela trajnostnega razvoja, zlasti s povezovanjem vsebin na področju rabe naravnih virov, prometa, ribištva in pridelave hrane, turizma, energetske varnosti in prostorskega načrtovanja (5.poglavje).

Na osnovi Direktive Evropskega parlamenta in Sveta 2008/56/ES z dne 11. decembra 2007 o določitvi okvira za ukrepe skupnosti na področju politike morskega okolja (UL L št. 164 z dne 25. 6. 2008, str. 19), Skupne izjave iz prejšnjega poglavja in sklepov mešane slovensko-hrvaško-italijanske komisije za varstvo voda Jadranskega morja in obalnih območij pred onesnaženjem in Protokolom o celovitem upravljanju obalnih območij v Sredozemlju (Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 84/09) je tako potrebna priprava Strategije za Jadran, ki jo bodo oblikovale in uresničevale vse države te ekoregije.

Kakršnikoli novi posegi v prostor Jadranskega morja, ki lahko povzročijo bistven negativni vpliv na njegovo trajnostno upravljanje in zaščito njegove ranljivosti, morajo počakati na pripravo takšne Strategije ter biti presojeni z vidika slednje. Nedopustno je, da bi program za raziskovanje in izkoriščanje ogljikovodikov v Jadranskem morju, prejudiciral sprejemljive in mogoče ukrepe trajnostnega upravljanja s skupnim naravnim virom. Predlagamo, da Republika Slovenija zagotovi, da se v čim krajšem času uresniči predlog DZ RS iz 4. poglavja ReSJad, ki pravi: ».. da naj Vlada začne aktivnosti za sklic multilateralne konference Slovenije, Hrvaške, Bosne in Hercegovine, Črne gore, Albanije in Italije, na kateri bi bila Strategija sprejeta« Na podlagi ReSJad naj Slovenija od Hrvaške zahteva, da se s podpisovanjem pogodb z izbranimi koncesionarji počaka toliko časa, da se bodo omenjeni procesi lahko začeli in izvedli. Namreč, zavedati se je potrebno, da je prav posebnost hrvaške odločitve, da podeli istočasno koncesije tako za raziskovanje kot eksploatacijo, nevarnost, da bodo kakršnikoli sklepi, najsij Komisije kot same Strategije za Jadran, v nasprotnem soočeni z »izvedenim dejstvom« kjer bo umik Hrvaške od predlaganih načrtov skorajda nemogoč.

SPLOŠNE PRIPOMBE¹

Pri preučitvi zagotovljene dokumentacije, predvsem Strateške študije o verjetno pomembnem vplivu na okolje Okvirnega plana in programa raziskav in eksploatacije ogljikovodika na Jadranu, ugotavljamo, da je nezadovoljive kakovosti, k čemur je verjetno botroval neverjetno hiter postopek priprave študije takšne kompleksnosti. V študiji manjka več pomembnih informacij, ki so nujne za oceno ali bodo predlagane aktivnosti na Jadranu imele pomembne čezmejne vplive, kateri vplivi to bodo in kako bo poskrbljeno za njihovo preprečevanje oziroma zmanjševanje, ob hkratnem nezadovoljivem monitoringu.

Največje pomanjkljivosti strateške študije so: neopredeljeni čezmejni vplivi na Slovenijo, čeprav jih ni mogoče izključiti; neopredelitev alternativ (kot določa Appnedix II Espoo konvencije), kumulativnih vplivov, posrednih vplivov na zdravje ljudi ter pomanjkanje ukrepov blaženja negativnih vplivov, ko le-teh ni mogoče preprečiti.

1. Potreba po celoviti presoji vplivov na okolje

¹ Greenpeace Slovenija povzema splošne pripombe, kot jih je pripravil Focus, društvo za sonaraven razvoj

Sodna praksa Sodišča Evropske unije zahteva, da se v postopkih čezmejne presoje vplivov na okolje nameravane aktivnosti obravnavajo kot celota. V zadevah C-2/07 in C-142/07 je Sodišče npr. navedlo, da je cilj direktive o PVO »celostna presoja vplivov, ki jih imajo projekti ali njihove spremembe na okolje. Bilo bi poenostavljeno in v nasprotju s tem pristopom, če bi se v okviru presoje vplivov projekta ali njegove spremembe na okolje upoštevali zgolj neposredni vplivi načrtovanih del, ne pa vplivi na okolje, ki bi lahko nastali z uporabo in izrabljanjem objektov, ki nastanejo s temi deli.« Iz tega izhaja, da bi morala strateška študija, ki je predmet presoje v tem konkretnem postopku, vsebovati celovite okoljske informacije, vključno z vplivi rezultatov programa na okolje.

Študija ni celovita, večina konkretnih ukrepov za preprečevanje oz. blažitev je šele v izdelavi, študija jih natančneje ne predstavi. Zato so v tem dokumentu navedeni samo tisti ukrepi za blažitev in/ali priporočila, ki jih je bilo možno določiti že na strateškem nivoju.

Zakaj je celovitost še toliko bolj potrebna? Ker v sedanjih načrtih niso izključena nova območja, nova koncesije in ker so sedanja pravila takšna, da z dovoljenjem za raziskovanje pride tudi avtomatično dovoljenje za črpanje. Kriterij, kaj je komercialno odkritje ni definiran.: »V opazovanih raziskovalnih območjih se bo, po odkritju ekonomsko ustreznih in pridobljivih količin ogljikovodika in po pripravi eksploatacijskih vrtin, pristopilo k eksploataciji ogljikovodika.« (Povzetek netehnične vsebine, str. 6) Odgovora na vprašanje kaj so ekonomsko ustrezne in pridobljive količine študija ne podaja.

Konkretna študija predvsem ne opisuje in upošteva vplivov morebitnih pridobljenih ogljikovodikov na podnebje in biodiverzitetu, ne zajema kumulativnih, dolgoročnih in posrednih vplivov na okolje in ljudi, manjkajo informacije o vplivih čiščenja morebitnih izlivov nafte na okolje in ljudi,... V teh delih jo je treba bistveno dopolniti.

2. Previdnostno načelo in načelo preprečevanja

V skladu z 191. členom Pogodbe o delovanju Evropske unije je cilj okoljske politike EU doseči visoko raven varstva, pri čemer sta previdnostno načelo in načelo preprečevanja temelja visokega varstva. Bistvo previdnostnega načela je v tem, da je v primeru dvoma o neobstoju škodljivih vplivov treba predpostaviti, da ti obstajajo in odločati v skladu s to predpostavko.

Pomanjkanje podatkov ali dokazov o škodljivosti vplivov ni opravičilo za odobritev plana z morebitnimi škodljivimi vplivi, prav tako zagovorniki okolja niso dolžni zagotoviti takšnih podatkov — plana pristojni organ ob opisanem obstoječem dvomu ne sme potrditi. Pobudnik plana oziroma povzročitelj obremenitve je tisti, ki mora dokazati, da njegov plan ne bo imel škodljivih posledic za okolje.

Temeljno načelo evropske okoljske politike mora biti vedno v ozadju sprejemanja odločitev, ki predvidevajo posege v okolje, in v primeru dvoma odigrati ključno vlogo – t.j. v primeru dvoma prevlada korist varstva okolja pred drugimi interesi. Da ima varstvo narave in živali prednost pred ekonomskimi interesi poudarja tudi Direktiva Sveta 92/43/EGS o ohranjanju naravnih habitatov ter prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst. Ker številni možni vplivi aktivnosti na Jadranu niso znani oz. raziskani (npr. širjenje in vpliv hrupa na kite, če izpostavimo samo enega), bi morali v tem konkretnem primeru ravnati v skladu z načelom previdnosti in načelom preventive. Ti dve načeli morata voditi ves proces čezmejne presoje vplivov na okolje.

3. Ocena vplivov programa na podnebne spremembe

Potreba po ukrepanju na področju podnebnih sprememb je priznana po vsej Evropi in svetu. Za doseganje napredka pri spopadanju s podnebnimi spremembami je izredno pomembno, da se ti vidiki v celoti vključijo v presojo načrtov, programov in projektov v EU. SOP direktiva vsebuje načela, ki omogočajo upoštevanje podnebnih sprememb v presoji in je namenjena zagotavljanju visoke ravni varstva okolja in vključevanja okoljskih vidikov v priprave programov, ki bodo verjetno pomembno vplivali na okolje, s ciljem promocije trajnostnega razvoja.

Z zadnjo spremembo PVO direktive (2014/52/EU) se je tudi bolj jasno nakazalo, kako podnebne spremembe upoštevati pri okoljskih presojah – le-ta zdaj vsebuje jasen sklic na podnebne spremembe in toplogredne pline. Direktiva narekuje, da mora presoja vplivov na okolje odgovoriti na naslednja vprašanja: kakšni so vplivi projekta na podnebje, kakšen je prispevek projekta k izboljšanju odpornosti na podnebne spremembe, ter kakšni so vplivi podnebnih sprememb na projekt. Nadalje direktiva opisuje, kateri podatki, povezani s podnebnimi spremembami morajo biti naslovljeni v PVO. To so emisije toplogrednih plinov, vplivi, ki so pomembni za prilagajanje na podnebne spremembe, ter odpornost projekta na podnebne spremembe. Predlagamo, da se takšen pristop pri oceni vplivov programa uporabi tudi v tem konkretnem primeru.

Direktiva SOP narekuje, da verjetni znatni vplivi na okolje zajemajo tudi "sekundarne, kumulativne, sinergijske, kratko-, srednje- in dolgoročne, trajne in začasne, pozitivne in negativne vplive«. V pričujoči strateški študiji tako manjka ocena emisij toplogrednih plinov za celoten program (omenjene so le emisije iz prometa, ne pa tudi emisije TGP, ki bodo nastale z raziskovanjem in uporabo morebiti načrpane nafte ali plina), niso opisani vplivi projekta na podnebne spremembe, ni pojasnjeno, kakšni so kumulativni vplivi na podnebne spremembe (t.j. vplivi obstoječih in nameranih aktivnosti hkrati, pri čemer so obstoječe aktivnosti aktivnosti raziskovanja in črpanja ogljikovodikov na hrvaški, italijanski in črnogorski strani, promet, ribištvo, navtični turizem,...).

Študija bi prav tako morala opisati srednje in dolgoročne posledice programa na podnebne spremembe. Ob tem želimo spomniti na pomembno svarilo podnebnih znanstvenikov, da je za preprečitev podnebnih sprememb treba 2/3 sedaj znanih zalog fosilnih goriv pustiti neizkoriščenih oz. tam, kjer so (Peto poročilo o oceni stanja, Medvladni panel za podnebne spremembe). Po našem mnenju mora ocena vplivov programa na podnebne spremembe upoštevati absorpcijsko sposobnost planeta/okoljske meje.

4. Ocena vplivov na biotsko raznovrstnost

Vplivi programa na biotsko raznovrstnost so kumulativni in ko so enkrat vrste ali habitati izgubljeni, jih ni mogoče nadomestiti ali povrniti. Zato moramo pri načrtovanju aktivnosti preprečevati negativne vplive kjerkoli je to možno in si prizadevati za izboljšanje in boljše upravljanje z obstoječo biotsko raznovrstnostjo in pomagati maksimizirati ekosistemske storitve.

Študija, ki jo obravnavamo, ne opisuje vseh možnih vplivov programa na biodiverziteti, niti kumulativnih vplivov (npr. opisuje vpliv hrupa na kite, ne pa tudi onesnaženja, povečanega prometa in kumulativnih vplivov obstoječih in načrtovanih aktivnosti na njih - že obstoječe aktivnosti raziskovanja in črpanja ogljikovodikov, ribištva, turizma in skupnega onesnaženja na populacije kitov).

Iz študije je razvidno tudi, da pripravljalec ne razume pomena kakovosti območij, ki obdajajo območja Nature 2000 za območja, ki so opredeljena kot Natura 2000. Pri presoji vplivov na okolje je namreč treba upoštevati ekološko povezanost med območji – stanje območja Natura 2000 je odvisno od kakovosti območij, ki ga obdajajo. V tem smislu npr. ni dovolj, da se področje raziskovanja in črpanja odmakne 1 km od območij Natura 2000. Številnim vrstam živali je severni Jadran edini prostor za razvoj. Poleg že obstoječih negativnih vplivov (ribištvo, rekreativni čolni in onesnaženost morja), bi s takšnim posegom še dodatno motili življenjski cikel številnih živali. Na številne vrste (npr. sredozemski vranjek, ki je tudi na seznamu občutljivih vrst) bi tako degradacija habitata delovala usodno.

SPECIFIČNE PRIPOMBE

1. Posledice velike nesreče na zdravje ljudi bi bile katastrofalne

Čeprav študija ugotavlja, da so nesreče možne v vseh fazah izvajanja programa, je le-tem posvečeno zelo malo pozornosti. Izkušnje z raziskovanjem in vrtnjem v Severnem morju kažejo, da se nesreče dogajajo praktično vsak teden. Zaradi zaprtosti Jadranskega morja bi bile posledice nesreč na Jadranu veliko hujše kot na odprtem morju.

Le ena večja nesreča, kot je bila npr. nesreča z izlivom nafte v Montari leta 2009, bi lahko povzročila naftni madež, ki bi pokril 2/3 površine Jadranskega morja. Samo ena takšna nesreča v Jadranu bi pomenila dolgoročno neizmerno nevarnost za življenja in zdravje ljudi, škodo turizmu, ribištvu, morskemu okolju. Nesreče z izlivom nafte se v študiji omenjajo kot možnost, vendar tveganje in morebitna škoda nista ocenjena.

Evropska direktiva o off-shore napravah za izkoriščanje nafte in plina potrjuje, da imajo lahko resne škode na teh postrojenjih katastrofalne in nepopravljive posledice za morsko in obalno okolje ter znatne negativne posledice na obalna gospodarstva, kar je izpostavljeno tudi v študiji. Navkljub temu, da študija navaja Direktivo 2013/30/EZ, a slednja še ni stopila v veljavo, zaradi česar konkretni ukrepi ravnanja v primeru nesreče, niso navedeni. Poleg izliva nafte pa obstaja nevarnost tudi drugih nesreč, kot so požari, eksplozije, izpusti ogljikovodikov, ki pa jih študija sploh ne omenja.

2. Študija ne predvideva konkretnih ukrepov, ki bi preprečevali škodo za okolje in zdravje ljudi

V zaključku strateške ocene vplivov na okolje je navedeno, da se pričakuje, da se bo pri vrtnju v glavnem uporabljalo vrtilne tekočine na osnovi vode, le izjemoma, ko bo tako treba zaradi pogojev vrtnja, sintetične vrtilne tekočine. Ne pričakuje pa se uporaba vrtilnih tekočin na osnovi olja (ki se mimogrede odlagajo na kopnem, za kar pa v študiji ni predviden nadzor in

ravnanje). Uporaba besed kot so 'pričakuje se', 'ne pričakuje se', razkrivajo, da Hrvaška ni predvidela ukrepov, ki bi od koncesionarjev zahtevali izpolnjevanje določenih standardov, temveč se računa na dobro voljo onesnaževalcev.

Študija za celo vrsto mogočih nesreč ne navaja konkretnih nevarnosti, razpoložljivih kapacitet, delitve odgovornosti, načrta ukrepanja in nadomestila škode v primeru nesreč. To je še posebej pomembno za večje nesreče, katerih posledice bi imele vpliv na širše območje in izven raziskovalnih območij. Za nesreče je nujno treba imeti ocene tveganja, ukrepe nadzora in upravljanje z riziki. Pripravljalec študije trdi, da na podlagi dostopnih podatkov ni možno natančno določiti optimalnega števila raziskovalnih območij, da ne bi prišlo do znatnega vpliva na okolje in zaključuje, da bi glede na zaprtost Jadranskega morja in glede na možne vplive, bila okvirna ocena, da se istočasno ne bi smelo izvajati del na več kot treh območjih. Ob tem zanemari dejstvo, da bi lahko istočasno dela potekala tako na hrvaški kot tudi italijanski ali črnogorski strani. Taka navedba je povsem pavšalna in neargumentirana.

Študija ne daje jasnih smernic za ocene vplivov na okolje za vsako posamično oceno vplivov na okolje, ki naj bi se opravljale za posamezne projekte, kar onemogoča oceno dejanskega vpliva na okolje in na osnovi tega sprejem zadostnih ukrepov za zaščito okolja. Študija navaja, da v tej fazi ni znano, kakšne tehnologije se bodo uporabljale s strani posameznih koncesionarjev. Strateška študija bi morala po našem mnenju jasno definirati, katere tehnologije so neprimerne in katere imajo prednost ter oceniti tveganja teh tehnologij in pripraviti načrt ukrepanja. Študija večkrat navaja, da je za blaženje negativnih vplivov treba izvajanje programa uskladiti s pristojnimi organi in deležniki. Večina teh usklajevanj bi morala biti predmet strateške študije!

V večini primerov se kot ukrep za blaženje negativnih vplivov navaja potreba po spremljanju stanja ali modeliranju, ter po potrebi predpisovanje dodatnih ukrepov, a brez vsakršne natančne specifikacije. Študija pavšalno in brez jasnih argumentov ocenjuje potencialne negativne vplive podvodnega hrupa na morske organizme in ekosisteme kot 'zanemarljivo negativne' in ne predvidi ukrepov za blaženje negativnih vplivov. Zaključki in priporočila študije so praviloma nedoločni in nedorečeni.

3. Študija ne analizira kumulativnih vplivov obstoječih in načrtovanih aktivnosti, vplivov na druge sektorje, vplivov na ravni regije ter posrednih vplivov

Strateška študija ne analizira kumulativnih vplivov obstoječih raziskovalnih aktivnosti in črpanja ogljikovodikov na hrvaškem in italijanskem delu Jadranskega morja in načrtovanih aktivnosti na obeh straneh (vključno s Črno goro). Smisel strateške ocene vplivov na okolje bi moral biti, da oceni medsebojne učinke vrtanja. Kumulativni vpliv se lahko oceni le v primeru, da se upošteva skupni vpliv polj za izkoriščanje ogljikovodikov, ki trenutno že obstajajo v Jadranu in tistih, ki so načrtovane, oddaljenost od obstoječih vrtin ter njihova količina in razporeditev. Ni sprejemljivo, da se ocena kumulativnih vplivov prelaga na raven individualnih posegov, saj bi to morala biti primarna naloga strateške ocene vplivov.

Poleg vpliva platform in aktivnosti na njih je treba za oceno kumulativnih vplivov upoštevati tudi druge aktivnosti na območju Jadrana – t.j. ribištva, turizma, transporta. Študija ne upošteva celovitih vplivov na vrste, habitate in ribji fond, še posebej pa je zanemarjen kumulativen vpliv in vpliv ogljikovodikov na organizme v vodnem stolpcu (fitoplankton, zooplankton, jajčeca in

ličinke). Omenjene so samo posledice, ki bi jih povzročila zasenčitev površine (zmanjšanje fotosinteze), medtem ko neposreden vpliv ogljikovodikov na te organizme sploh ni upoštevan.

Študija se usmerja na področja raziskovalnih območij, zanemarja pa področja, ki obkrožajo ta območja in imajo bistveno večjo biološko vrednost od samih območij znotraj raziskovalnih območij, in bi lahko bila pod znatnim vplivom v času izvajanja raziskovanj in eksploatacije. Kumulativen vpliv na migracijske in nemigracijske ribe prav tako ni zadovoljivo preučen. Učinek izrazito stresne svetlobe na živi morski svet, ob stresnem učinku niza drugih sinergijskih dejavnikov, ki bodo posledica povečanega pomorskega prometa, izvajanja seizmičnih snemanj, postavljanja platform in spremljajoče infrastrukture, izvajanja raziskovalnih in eksploatacijskih vrtin je ocenjen kot zanemarljivo negativen. Istočasno študija navaja kontradiktoren sklep, da bo odstranitev omenjene infrastrukture in prenehanje del imela pozitiven vpliv.

4. Študija predvideva, da bo nadzor nad onesnaženjem izvajal onesnaževalec

Monitoring vplivov aktivnosti izvajanja vrtanja na okolje se za vse vidike, razen ribištva, prepušča investitorjem. Predpostavlja se torej, da bo onesnaževalec sam sebe prijavil v primeru onesnaženja ali drugega negativnega vpliva. To je nerealno, zaradi posledic, ki jih onesnaževalec v skladu z evropsko zakonodajo nosi v primeru nastale škode. Poleg tega monitoring ne predvideva spremljanja seizmične aktivnosti, čeprav je južni del Jadrana ocenjen kot eno od seizmično najbolj aktivnih delov Mediterana z možnostjo potresov do 7,5 stopnje po Rihterjevi lestvici. Nerazumljivo je, da v tem delu ni obveze za spremljanje, še posebej v razmerju do vrtanja v globokih vodah južnega Jadrana.

ZAKLJUČEK

Strateška študija o verjetno pomembnem vplivu na okolje Okvirnega plana in programa raziskav in eksploatacije ogljikovodika na Jadranu v večini poglavij sama prihaja do spoznanja, da bodo aktivnosti raziskovanja in izkoriščanja ogljikovodikov v Jadranskem morju imele negativni vpliv. Greenpeace v Sloveniji je mnenja, da gre za načrt, ki za Jadransko morje predstavlja nesorazmerno tveganje, glede na potencialne koristi in ga ne podpira. Grožnja nenadzorovanih podnebnih sprememb predstavlja trenutno največji globalni izziv. Novi fosilni viri, bi to krizo samo poglobili in otežili doseganje tako potrebnega zmanjševanja izpustov toplogrednih plinov. Študija sama je pomanjkljiva in bi jo bilo potrebno na številnih mestih izpopolniti ter nato ponovno dati v javno razgrnitev. Glede na pomanjkljivosti in opustitev skrbnega pristopa tudi na strani Slovenije, pričakujemo, da se bo Slovenija do programa opredelila negativno.

S spoštovanjem,

Nina Štros,
vodja Greenpeace v Sloveniji